

BẢO VỆ ĐỘNG VẬT HOANG DÃ

SỐ 1
2022

02

TẬP TRUNG XỬ LÝ
CÁC ĐƯỜNG DÂY
BUÔN LẬU ĐỘNG
VẬT HOANG DÃ
QUÝ MÔ LỚN

04

DANH MỤC
ĐỘNG VẬT HOANG DÃ
ĐƯỢC PHÉP GÂY NUÔI:
GIẢI PHÁP ĐƠN GIẢN CHO LỖ HÔNG
TRONG QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG
GÂY NUÔI THƯỜNG MẠI ĐỘNG VẬT
HOANG DÃ TẠI VIỆT NAM

06

GIA TĂNG VI PHẠM
VỀ ĐỘNG VẬT HOANG DÃ
TRÊN INTERNET:
PHẢI XỬ PHẠT NGHIÊM ĐỂ NGĂN CHẶN

16

TIÊU ĐIỂM
"MẠO DANH" NGƯỜI HÙNG
ĐỂ ĐƯỢC GIẢM ÁN

TẬP TRUNG XỬ LÝ CÁC ĐƯỜNG DÂY BUÔN LẬU ĐỘNG VẬT HOANG DÃ QUY MÔ LỚN

Viễn cảnh tương lai

"Thử tưởng tượng một ngày không còn các đường dây buôn bán động vật hoang dã (ĐVHD) hoạt động trong phạm vi lãnh thổ Việt Nam hay trung chuyển ĐVHD qua nước ta. Việt Nam cũng sẽ không còn là mắt xích quan trọng trong hoạt động buôn lậu ngà voi, sừng tê giác, vảy tê tê và nhiều loài ĐVHD khác. Các đối tượng đầu sỏ buôn bán ĐVHD hoặc đang chấp hành án tù hoặc đã phải bỏ nghề vì rủi ro quá lớn. Từ một điểm nóng về buôn bán ĐVHD trái phép, Việt Nam đã được các quốc gia trên thế giới công nhận về những thành tựu trong công tác đấu tranh ngăn chặn tội phạm về ĐVHD".

Đừng để đây chỉ là viễn cảnh!

ENV tin rằng mục tiêu này hoàn toàn có thể thành hiện thực nếu có sự cam kết mạnh mẽ và những hành động quyết liệt từ các cơ quan Nhà nước có thẩm quyền.

Để đạt được mục tiêu này, chúng ta không nên chỉ dừng lại ở việc thu giữ tang vật và làm giảm lợi nhuận của hoạt động buôn bán ĐVHD trái phép mà cần tập trung giải quyết triệt để hoạt động của các đường dây buôn bán ĐVHD xuyên quốc gia quy mô lớn do những tên tội phạm chuyên nghiệp cầm đầu – những kẻ phải chịu trách nhiệm chính cho việc vận chuyển trái phép ĐVHD giá trị cao vào hoặc qua Việt Nam. Tình trạng buôn bán ĐVHD trái phép sẽ tiếp tục tồn tại ở Việt Nam nếu chúng ta không phát hiện và xử lý được các đối tượng cầm đầu này.

ENV kêu gọi các cơ quan thực thi pháp luật sử dụng thông tin ban đầu từ các vụ bắt giữ ĐVHD quy mô lớn để mở rộng điều tra, thu thập bằng chứng với mục tiêu xử lý các đối tượng cầm đầu và triệt phá đường dây phạm pháp của chúng. Một thực tế phổ biến là mức độ thành công trong xử lý các vụ việc về ĐVHD hiện được đánh giá dựa trên số vụ thu giữ và số lượng hoặc

giá trị của tang vật thu được (ví dụ: khối lượng và giá trị của lô sừng tê giác thu được trong một vụ thu giữ). Mặc dù thu giữ tang vật là một phần rất quan trọng trong nỗ lực triệt phá các mạng lưới tội phạm nhưng lại không tác động nhiều đến hoạt động của các mạng lưới này. ENV cho rằng tịch thu tang vật nên là bước đầu tiên chứ không phải là bước cuối cùng trong quá trình xử lý một vụ án về ĐVHD. Mục tiêu chính của các cơ quan chức năng không nên chỉ là thu giữ tang vật mà phải là mở rộng điều tra nhằm triệt phá các đường dây buôn bán ĐVHD quy mô lớn và bắt giữ những đối tượng cầm đầu.

Vụ thu giữ 6,2 tấn vảy tê tê, 456 kg ngà voi ở Đà Nẵng gần đây và vụ thu giữ 3 tấn xương sư tử, 138 kg sừng tê giác cũng ở Đà Nẵng vào tháng 7/2021 là những “phép thử” quan trọng. Đây cũng là cơ hội để cơ quan chức năng tìm ra các đường dây buôn bán ĐVHD quy mô lớn đứng sau những lô hàng ĐVHD “khủng” bị thu giữ và từ đó tiến hành hoạt động điều tra với mục tiêu thu thập bằng chứng và buộc tội những kẻ cầm đầu.

Khi được hỏi về lý do không tiếp tục điều tra và bắt giữ đối tượng cầm đầu đứng sau các vụ thu giữ ĐVHD quy mô lớn, câu trả lời phổ biến ENV nhận được từ các

cơ quan thực thi pháp luật là rất khó để bắt giữ và khởi tố những kẻ cầm đầu, trừ khi bắt quả tang được chúng đang thực hiện hành vi buôn bán hàng cấm. ENV cho rằng nhiệm vụ này tuy khó nhưng không phải là không thể thực hiện được. Nếu các cơ quan chức năng không thực sự nỗ lực, thì chúng ta không thể hi vọng vào sự chuyển biến trong tương lai và các đối tượng cầm đầu sẽ tiếp tục hưởng thụ cuộc sống xa hoa bằng những lợi ích bất chính thu được từ hành vi phạm tội của chúng.

Việc truy cứu trách nhiệm hình sự một đối tượng đang tàng trữ 30kg sừng tê giác đúng là dễ dàng hơn rất nhiều. Tuy nhiên, chúng ta đều biết những đối tượng cầm đầu các đường dây buôn bán ĐVHD trái phép thường không trực tiếp tham gia buôn bán hàng cấm mà để việc này cho các đối tượng “đàn em” thực hiện nhằm tránh rủi ro.

Một điều đáng lưu ý là dù cố tránh đến đâu thì những kẻ phạm tội vẫn sẽ để lại dấu vết và bằng chứng tội phạm trong quá trình thực hiện hoạt động điều phối, vận chuyển, mua, bán và thanh toán. Các tài khoản được dùng để thanh toán tiền hàng và phí vận chuyển, thông tin liên lạc kết nối các mắt xích khác nhau của mạng lưới, máy tính cá nhân và điện thoại đều có thể chứa đựng rất nhiều bằng chứng giá trị để cơ quan chức năng điều tra và khởi tố vụ án. Ngoài ra, các cơ quan thực thi pháp luật nên xem xét, áp dụng các văn bản luật khác ngoài các quy định về bảo vệ ĐVHD để điều tra, xử lý các đối tượng cầm đầu những đường dây buôn bán ĐVHD. Một số các quy định pháp luật có thể kể đến như:

- **Pháp luật về rửa tiền:** Truy cứu trách nhiệm hình sự những đối tượng chuyển hoặc “rửa” tiền thông qua các doanh nghiệp hợp pháp.
- **Pháp luật về thuế:** Truy cứu trách nhiệm hình sự và tịch thu tài sản bất hợp pháp của những đối tượng có thu nhập đáng kể hoặc tài sản không phản ánh đúng thu nhập chịu thuế.
- **Pháp luật về gian lận thương mại:** Ngăn chặn hoạt động của các doanh nghiệp “trá hình” được thành lập để hỗ trợ thực hiện hành vi phạm tội.

Các cơ quan chức năng của Việt Nam cũng nên tăng cường hợp tác với đối tác tại những quốc gia khác để đạt được hiệu quả cao hơn trong việc xử lý các vụ án có tính chất xuyên quốc gia. Một số vụ việc cũng đã và đang được các quốc gia có liên quan tiến hành điều tra. Ví dụ như trong vụ thu giữ tại Đà Nẵng vào tháng 7/2021, cơ quan thực thi pháp luật của Nam Phi đang

nắm giữ những thông tin quan trọng có thể hỗ trợ cho việc khởi tố các đối tượng có liên quan ở Việt Nam. Việc hợp tác với cơ quan thực thi pháp luật của các quốc gia khác sẽ giúp Việt Nam xử lý được các vụ việc quan trọng và từ đó góp phần tích cực vào nỗ lực ngăn chặn tình trạng buôn bán ĐVHD trong phạm vi khu vực và thế giới.

Có lẽ các cơ quan thực thi pháp luật cần tự hỏi: Chúng ta chỉ đang muốn làm giảm lợi nhuận của các đối tượng buôn bán ĐVHD hay muốn giành chiến thắng trong cuộc chiến ngăn chặn tình trạng buôn bán ĐVHD trái phép? Mục tiêu của chúng ta đơn giản chỉ là thu giữ tang vật hay là thực sự chấm dứt tình trạng buôn bán ĐVHD trái phép? Nếu câu trả lời đều là về thứ hai thì chúng ta phải sử dụng các nguồn lực sẵn có một cách bài bản và có kế hoạch để đạt được mục tiêu. Tình trạng buôn bán ĐVHD trái phép sẽ chỉ chấm dứt khi chúng ta có thể đưa những đối tượng cầm đầu ra trước pháp luật và chứng minh rằng tiền bạc cùng các mối quan hệ không thể giúp chúng thoát hay giảm nhẹ tội. Khi đó, các đối tượng cầm đầu sẽ phải dè chừng trước rủi ro và lựa chọn từ bỏ hoạt động buôn bán ĐVHD trái phép. Đến lúc này, viễn cảnh mong muốn sẽ trở thành hiện thực: Việt Nam không còn là một quốc gia tiêu thụ và trung chuyển ĐVHD đóng vai trò quan trọng trong hoạt động buôn bán các loài ĐVHD có nguồn gốc từ châu Phi hay trong khu vực.

DANH MỤC

ĐỘNG VẬT HOANG DÃ ĐƯỢC PHÉP GÂY NUÔI:

GIẢI PHÁP ĐƠN GIẢN CHO LỖ HỔNG TRONG QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG GÂY NUÔI THƯƠNG MẠI ĐỘNG VẬT HOANG DÃ TẠI VIỆT NAM

Thực trạng

Trong khi ngành chăn nuôi và nuôi trồng thủy sản nhận được nhiều sự quan tâm với quy hoạch chi tiết và những chính sách khuyến khích đầu tư cụ thể thì hoạt động gây nuôi ĐVHD vì mục đích thương mại vẫn đang diễn ra dưới cơ chế quản lý còn lỏng lẻo và thiếu sự giám sát hiệu quả. Chính điều này đã tạo cơ hội để ngày càng nhiều đối tượng lợi dụng kẽ hở pháp luật nhằm “hợp pháp hóa” ĐVHD có nguồn gốc bất hợp pháp. Để vận chuyển ĐVHD, các đối tượng có thể dễ dàng mua “bảng kê lâm sản” (chứng minh ĐVHD có nguồn gốc hợp pháp) từ một cơ sở đã được cấp phép nuôi ĐVHD. Trong nhiều trường hợp, các cơ sở đã nuôi nhốt ĐVHD từ rất lâu trước khi chính thức được cấp giấy phép, một số cơ sở khác thì lại nuôi các loài không phải là loài đã được cấp phép nuôi. Thậm chí, có những cơ sở còn được cấp phép nuôi những loài ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm.

Tình trạng tham nhũng của một bộ phận cán bộ quản lý tại địa phương cũng đã tạo điều kiện cho hoạt động “nhập lậu” ĐVHD phát triển và làm giảm hiệu quả của công tác quản lý hoạt động gây nuôi thương mại ĐVHD. Thêm vào đó, năng lực còn hạn chế của cơ quan chức năng trong công tác kiểm tra, giám sát các cơ sở nuôi ĐVHD cùng nhiều vấn đề liên quan khác khiến cho bức tranh toàn cảnh về hoạt động nuôi ĐVHD tại các địa phương ngày càng trở nên tiêu cực.

“Giải quyết các vấn đề trong hoạt động gây nuôi thương mại ĐVHD ở Việt Nam hiện nay không phải là một bài toán đơn giản”, bà Bùi Thị Hà, Phó Giám đốc ENV - Phụ trách Chương trình Chính sách và Pháp luật, cho biết. “Chúng ta cần có cách nhìn mới để từ đó tái cấu trúc hoạt động này sao cho vừa bảo vệ quyền lợi cho người gây nuôi hợp pháp vừa đảm bảo hiệu quả quản lý Nhà nước, và quan trọng nhất là vẫn bảo tồn được đa dạng sinh học của nước nhà.”

Hiện có khoảng 9.000 cơ sở nuôi thương mại ĐVHD đã được cấp phép ở Việt Nam. Số lượng các cơ sở trên thực tế có lẽ còn nhiều hơn nếu tính cả các cơ sở không được cấp phép hoặc đang trong quá trình thực hiện các thủ tục cần thiết để được cấp phép.

Theo một nghiên cứu tiến hành trong giai đoạn 2014-2015 của ENV, toàn bộ 26 cơ sở nuôi thương mại ĐVHD được khảo sát (đa phần là các trại nuôi có quy mô lớn) đều có dấu hiệu “nhập lậu” ĐVHD. Gần đây hơn, ENV đã ghi nhận một khối lượng rất lớn ĐVHD, khoảng gần 30 tấn, được vận chuyển từ các cơ sở tại miền Nam đến cửa khẩu Móng Cái chỉ trong thời gian hơn 10 ngày. Các chuyên gia cho rằng nhiều khả năng phần lớn các cá thể ĐVHD của lô hàng này đã bị săn bắt từ tự nhiên, rồi được “phù phép” trở thành ĐVHD có nguồn gốc từ các cơ sở nuôi được cấp phép.

“Đa dạng sinh học của chúng ta đang bị tàn phá với tốc độ đáng báo động”, bà Hà cảnh báo. “Thủ phạm chính là các đối tượng buôn lậu “ẩn mình” dưới danh nghĩa các cơ sở nuôi ĐVHD hợp pháp - những kẻ sẵn sàng “kiếm chác” trên tương lai con em chúng ta, cản trở hoạt động thực thi pháp luật và các nỗ lực của nhà nước nhằm bảo vệ đa dạng sinh học.”

Năm 2019, ENV đã nhận được thư tố cáo của một “nhóm cán bộ ngành lâm nghiệp” có vẻ hiểu biết rất sâu về các vấn đề tồn tại trong lĩnh vực quản lý hoạt động gây nuôi thương mại ĐVHD. Thư này tố cáo nhiều chủ cơ sở nuôi thương mại ĐVHD ở khu vực phía Nam đã cấu kết chặt chẽ với các cán bộ chủ chốt chịu trách nhiệm quản lý để hợp pháp hóa ĐVHD được nhập lậu vào các cơ sở nuôi “hợp pháp” này.

Theo thông tin từ một số đối tượng hoạt động trên địa bàn thành phố Móng Cái (tỉnh Quảng Ninh), ĐVHD bị buôn lậu bao gồm cả nhiều loài thuộc Phụ lục II CITES (Công ước về buôn bán quốc tế các loài động vật, thực vật hoang dã nguy cấp) mà theo quy định cần phải được Cơ quan thẩm quyền quản lý CITES Việt Nam cấp phép xuất khẩu. Số ĐVHD này được đưa đến biên giới rồi “tuồn lậu” sang Trung Quốc mà không có giấy tờ hợp pháp.

Pháp luật đã yêu cầu hoạt động gây nuôi thương mại ĐVHD không được gây ảnh hưởng tiêu cực đến quần thể loài trong tự nhiên. Tuy nhiên, sự thực là mức độ ảnh hưởng của hoạt động này vẫn chưa được hiểu rõ và nghiên cứu đầy đủ. Các chuyên gia quốc tế về nhiều nhóm loài khác nhau đều bày tỏ quan ngại sâu sắc về tốc độ gia tăng của các hoạt động khai thác và “nhập lậu” ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm mà nhiều loài trong số đó không hề phù hợp để gây nuôi thương mại.

Theo quy định hiện hành, các cơ sở nuôi có thể được cấp phép nuôi sinh sản, nuôi sinh trưởng hợp pháp ít nhất 39 loài hiện đang bị đe dọa trên toàn cầu. Nếu hoạt động gây nuôi thực sự là mô hình khép kín (nghĩa là không tiếp tục khai thác ĐVHD từ tự nhiên) thì vấn đề này không đáng lo ngại. Tuy nhiên, trên thực tế, tình trạng nhập lậu từ tự nhiên diễn ra tràn lan, ảnh hưởng lớn đến đa dạng sinh học của Việt Nam và cả các quốc gia khác trong khu vực.

Giải pháp nào cho các vấn nạn trong hoạt động nuôi thương mại ĐVHD?

Tăng cường công tác quản lý và thực thi pháp luật chính là hướng đi lâu dài để quản lý hiệu quả hoạt động gây nuôi thương mại ĐVHD. Trước mắt, ENV đang đề xuất Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn phối hợp chặt chẽ với Viện Sinh thái và Tài nguyên sinh vật để ban hành một danh mục các loài ĐVHD được phép gây nuôi vì mục đích thương mại.

Thay vì quy định những loài KHÔNG được phép gây nuôi thương mại, danh mục này sẽ quy định những loài CÓ THỂ được gây nuôi và giới hạn hoạt động gây nuôi ĐVHD vì mục đích thương mại chỉ được thực hiện với những loài thuộc danh mục này. Quản lý theo phương pháp này sẽ góp phần bảo vệ các loài ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm bằng cách chấm dứt được tình trạng săn bắt, nhập lậu các loài này vào các cơ sở đăng ký gây nuôi thương mại.

Việc có một danh mục các loài ĐVHD được phép gây nuôi thương mại cũng sẽ đơn giản hóa quy trình quản lý và phù hợp với năng lực thực tế của các cơ quan kiểm lâm. Với danh mục các loài được phép gây nuôi, cơ quan kiểm lâm các địa phương chỉ cần đảm bảo các cơ sở không gây nuôi những loài không nằm trong danh sách được phép nuôi. Cách thức quản lý này không những triệt tiêu được tình trạng tham nhũng, nhập lậu ĐVHD, giảm thiểu các thủ tục phức tạp mà còn khiến công tác quản lý các cơ sở nuôi thương mại ĐVHD không còn phụ thuộc vào năng lực của mỗi cán bộ kiểm lâm.

Những loài nào nên đưa vào danh mục các loài được nuôi thương mại?

Chỉ nên đưa vào danh mục các loài ĐVHD được phép gây nuôi vì mục đích thương mại những loài có đặc tính sinh sản và sinh trưởng tốt trong môi trường nuôi nhốt, có hiệu quả kinh tế và không bị đe dọa trong tự nhiên. Một số ít loài ngoại lệ khác cũng có thể được đưa vào danh mục này nhưng cần có sự cân nhắc kỹ lưỡng từ các cơ quan khoa học CITES, Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn và Bộ Tài nguyên và Môi trường.

Có thể thêm hoặc loại bỏ loài khỏi danh mục trên cơ sở đánh giá khoa học để đảm bảo các yếu tố về tình trạng bảo tồn của loài, khả năng sinh sản trong môi trường có kiểm soát và hiệu quả kinh tế.

Các cơ sở đã được cấp phép vào thời điểm trước khi danh mục này được ban hành sẽ được phép bán số động vật còn lại tại cơ sở với điều kiện các cá thể này có nguồn gốc hợp pháp. Sau đó các cơ sở này sẽ buộc phải tuân thủ theo quy định mới và chỉ được nuôi những loài trong danh mục loài ĐVHD được phép gây nuôi thương mại.

Việc ban hành một danh mục các loài ĐVHD được phép gây nuôi vì mục đích thương mại là một giải pháp có thể ngăn chặn tình trạng lợi dụng lỗ hổng pháp luật về quản lý hoạt động gây nuôi thương mại ĐVHD, loại bỏ những tác động tiêu cực của hoạt động này đối với các loài ĐVHD đang bị đe dọa và đơn giản hóa đáng kể các thủ tục cho cả người nuôi và cơ quan quản lý trên toàn quốc. Đây là giải pháp toàn diện vì lợi ích bảo tồn đa dạng sinh học, đảm bảo tương lai an toàn cho các loài ĐVHD, đồng thời cho phép người dân phát triển kinh tế và tăng lợi nhuận mà không gây ảnh hưởng tiêu cực đến thiên nhiên.

GIA TĂNG VI PHẠM VỀ ĐÔNG VẬT HOANG DÃ TRÊN INTERNET: PHẢI XỬ PHẠT NGHIÊM ĐỂ NGĂN CHẶN

Xu hướng gia tăng các vi phạm về ĐVHD trên internet hiện nay đòi hỏi các cơ quan thực thi pháp luật và cơ quan tư pháp cần xem xét nghiêm túc cũng như cùng đưa ra giải pháp hiệu quả nhất để giải quyết. ENV tin rằng đến 90% vi phạm về ĐVHD trên internet có thể được giải quyết thông qua việc áp dụng các hình phạt nghiêm khắc với những đối tượng vi phạm và tuyên truyền rộng rãi các hình phạt này để răn đe. Nói cách khác, nếu nhận thấy rủi ro pháp lý từ hoạt động buôn bán ĐVHD trên internet, phần lớn mọi người sẽ tự giác tuân thủ pháp luật.

Để đảm bảo mục tiêu răn đe, chúng ta không chỉ cần có những quy định pháp luật mà hiện đã khá hoàn thiện, mà còn cần tăng cường hiệu quả công tác thực thi pháp luật và xử lý vi phạm để những tiền lệ trong công tác xử lý này sẽ giúp thay đổi hành vi của nhiều người.

ENV cho rằng để xử lý tội phạm về ĐVHD trên internet, các cơ quan thực thi pháp luật trên cả nước cần thực hiện một chiến dịch rõ ràng và bền bỉ, áp dụng những hình phạt nghiêm khắc với các đối tượng vi phạm với mục tiêu tạo ra đủ nhiều các tiền lệ để răn đe. Đặc biệt, cơ quan chức năng cần phải truy cứu trách nhiệm hình sự và áp dụng hình phạt tù với những đối tượng buôn bán ĐVHD trên internet quy mô lớn để răn đe, cảnh tỉnh nhiều đối tượng khác nhằm loại bỏ phần lớn các đối tượng đã và đang buôn bán ĐVHD trên Internet.

Năm 2021, ENV đã ghi nhận 2.486 vi phạm trên Internet trong tổng số 8.182 vi phạm về ĐVHD, tăng 41,3% so với năm 2020. Với sự phát triển liên tục và ngày càng mở rộng của hoạt động kinh doanh trên các website, diễn đàn và mạng xã hội nhiều tương tác như Facebook, Zalo, WeChat và TikTok, hoạt động quảng cáo và buôn bán trái phép ĐVHD cũng như các sản phẩm của chúng trên internet đã ngày càng phổ biến.

Ngày 23/7/2020, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Chỉ thị số 29/CT-TTg về một số giải pháp cấp bách quản lý ĐVHD, trong đó nhấn mạnh việc xử lý vi phạm về ĐVHD trên Internet như một trong những ưu tiên hàng đầu. Khi cả thế giới được kết nối qua internet, các hoạt động quảng cáo và buôn bán ĐVHD trái phép trên không gian mạng không chỉ tác động đến đa dạng sinh học của Việt Nam mà còn ảnh hưởng đến hình ảnh của đất nước trên trường quốc tế. Theo đó, Thủ tướng Chính phủ chỉ đạo Bộ Công an yêu cầu các lực lượng chức năng “*phối hợp với các đơn vị liên quan kiểm tra, xử lý các hành vi quảng cáo, mua bán trái phép mẫu vật động vật hoang dã trên các trang thông tin điện tử*”.

Để thực hiện tốt Chỉ thị này, ENV khuyến nghị các cơ quan chức năng khi tiếp nhận thông tin về những đối tượng buôn bán ĐVHD trên internet tiến hành các hoạt động sau:

Trước tiên, sau khi tiếp nhận thông tin về các vi phạm trên internet, các cán bộ có liên quan cần đánh giá mức độ nghiêm trọng của hành vi vi phạm trên cơ sở loài bị vi phạm, số lượng ĐVHD hay sản phẩm ĐVHD được quảng cáo cũng như xem xét vai trò của đối tượng quảng cáo bán ĐVHD (đối tượng buôn bán lớn, nhỏ lẻ hay những đối tượng cơ hội). Cách thức xử lý vi phạm phụ thuộc vào tính chất nghiêm trọng của hành vi, vai trò của các đối tượng. Theo đó, cơ quan chức năng cần áp dụng những hình phạt phù hợp với mục tiêu cuối cùng là xử lý triệt để vi phạm và răn đe các đối tượng khác.

Trong hầu hết các trường hợp vi phạm không nghiêm trọng, việc cảnh cáo và yêu cầu đối tượng tự gỡ bỏ đường dẫn vi phạm có thể tác động lâu dài đến hành vi của đối tượng. Trong một số trường hợp khác, đi đôi với việc cảnh cáo đối tượng, cơ quan chức năng cũng cần xử phạt đối tượng (dù mức phạt nhẹ) để răn đe.

Phạt một khoản tiền nhỏ tuy có thể ngăn chặn các đối tượng buôn bán nhỏ lẻ không tiếp tục tái phạm nhưng lại không có nhiều tác dụng với những đối tượng buôn bán lớn. Ví dụ, mức phạt hành chính 1,5 triệu đồng khó có thể khiến một đối tượng chuyên buôn bán ĐVHD quy mô lớn trên internet từ bỏ việc buôn bán các sản phẩm có giá trị cao này khi mà lợi nhuận từ hoạt động buôn bán lớn hơn rất nhiều mức phạt kia.

Các đối tượng buôn bán ĐVHD còn sống quy mô lớn hay buôn bán số lượng lớn các sản phẩm ĐVHD, đối tượng buôn bán các sản phẩm có giá trị cao như sừng tê giác hoặc ngà voi trên Internet khó có thể bị tác động bởi những biện pháp cảnh cáo, xóa bỏ đường dẫn vi phạm hay bị xử phạt một khoản tiền không đáng kể. Chỉ những hình phạt nghiêm khắc, thích đáng cho hành vi vi phạm mới có thể răn đe những đối tượng buôn bán lớn và quan trọng hơn là cảnh tỉnh nhiều đối tượng khác. Các mức phạt tiền cao, hoạt động truy cứu trách nhiệm hình sự và áp dụng hình phạt tù nếu được tuyên truyền rộng rãi trong cộng đồng cũng sẽ nâng cao hiệu quả răn đe và giảm thiểu đáng kể các vi phạm về ĐVHD trên internet.

Tuy nhiên, cần lưu ý rằng, **TẤT CẢ** các đối tượng buôn bán ĐVHD trái phép trên internet dù ở quy mô lớn hay nhỏ lẻ đều có thể bị xử phạt theo quy định pháp luật hiện hành.

ENV kêu gọi các cơ quan chức năng trong mọi trường hợp ưu tiên áp dụng các mức phạt tiền cao đối với các trường hợp vi phạm về ĐVHD quy mô lớn trên internet nếu không đủ điều kiện để truy cứu trách nhiệm hình sự đối tượng vi phạm. Cơ quan chức năng tại một số địa phương đã xử phạt 70 - 80 triệu đồng đối với hành vi quảng cáo bán ĐVHD trên Internet khi không phát hiện tang vật hay không đủ bằng chứng truy cứu trách nhiệm hình sự đối tượng vi phạm. ENV tin rằng đây sẽ là một biện pháp răn đe hiệu quả, đặc biệt khi kết quả xử phạt được tuyên truyền rộng rãi.

Hộp công cụ: Ngăn chặn tội phạm về ĐVHD trên internet

Mục tiêu: Đảm bảo các đối tượng vi phạm tuân thủ pháp luật và không tiếp tục tái phạm, đồng thời phòng ngừa các đối tượng khác thực hiện những hành vi tương tự trong tương lai.

- Cảnh cáo những đối tượng vi phạm ít nghiêm trọng và xóa bỏ đường dẫn vi phạm
- Xử phạt vi phạm hành chính hành vi quảng cáo bán ĐVHD trên internet và xóa bỏ đường dẫn vi phạm
- Thu giữ tang vật ĐVHD (nếu có)
- Bắt giữ và truy cứu trách nhiệm hình sự các đối tượng
- Áp dụng hình phạt tù

Kiểm tra hiệu quả công tác xử lý:

Cách thức được sử dụng để xử lý vi phạm có đem lại hiệu quả hay không?

Có hiệu quả: Đối tượng xóa bỏ vi phạm và không tiếp tục buôn bán ĐVHD trái phép sau khi bị xử lý
Không hiệu quả: Đối tượng tiếp tục bán ĐVHD trái phép sau khi bị xử lý

Trong trường hợp công tác xử lý lần đầu không đem lại hiệu quả, cần tăng mức độ xử lý lên ở lần tiếp theo để đạt được mục tiêu.

Một số cơ quan thực thi pháp luật cho rằng việc xử lý vi phạm trên Internet gần như là nhiệm vụ bất khả thi khi số lượng các đối tượng vi phạm quá nhiều và quá trình điều tra không đơn giản như việc kiểm tra trực tiếp một nhà hàng hay khu chợ. Tuy nhiên, ENV cho rằng sẽ luôn có cách thức để giải quyết nếu các cơ quan thực thi pháp luật nhận thức được ý nghĩa răn đe của hình phạt và có biện pháp xử lý phù hợp trong mỗi trường hợp. ENV luôn đồng hành với các cơ quan chức năng trong nỗ lực xử lý vi phạm về ĐVHD trên internet. Không chỉ có ENV, các đối tác mạng xã hội và trang thương mại điện tử như Facebook, TikTok, Google, Zalo hay Shopee cũng sẵn sàng chung tay với các cơ quan thực thi pháp luật để ngăn chặn loại vi phạm này.

Hiện nay, cơ quan thực thi pháp luật tại nhiều địa phương đã nhanh chóng thích ứng với công tác xử lý các vi phạm về ĐVHD ngày càng gia tăng trên internet do đây là nhiệm vụ của tất cả các cơ quan thực thi pháp luật, không chỉ trong lĩnh vực bảo vệ ĐVHD mà còn trong nhiều lĩnh vực khác.

ẤN PHẨM MỚI CỦA ENV

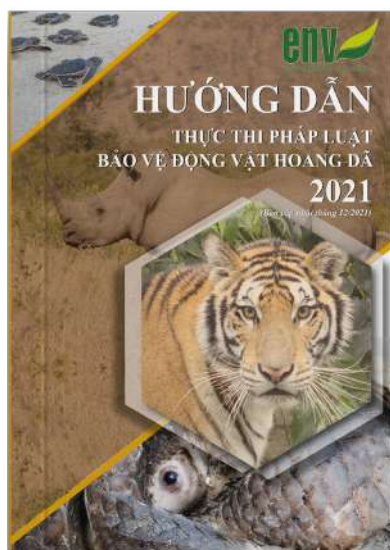

NHỮNG CÂU HỎI THƯỜNG GẶP TRONG CÔNG TÁC XỬ LÝ TỘI PHẠM VỀ ĐỘNG VẬT HOANG DÃ

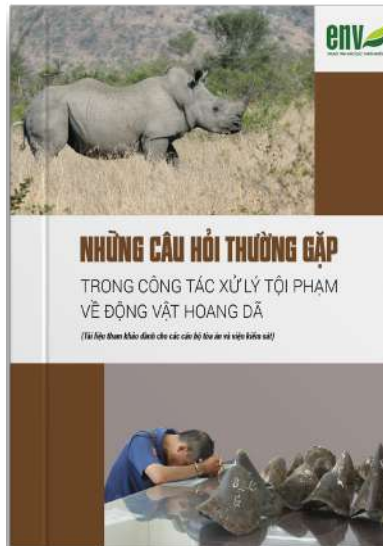
Tháng 2/2022, ENV đã phát hành ấn phẩm “*Những câu hỏi thường gặp trong công tác xử lý tội phạm về động vật hoang dã*” dành riêng cho cán bộ làm việc trong các cơ quan tiến hành tố tụng để đáp ứng các yêu cầu hỗ trợ pháp lý ngày càng nhiều của các cán bộ có liên quan trong công tác xử lý tội phạm ĐVHD.

Ấn phẩm này bao gồm 15 vấn đề pháp lý mà ENV thường xuyên tiếp nhận từ các cán bộ tòa án, viện kiểm sát và hướng đề xuất giải quyết tương ứng từ ENV trên cơ sở nghiên cứu các quy định pháp luật hiện hành.

Vui lòng tham khảo ấn phẩm bằng cách quét mã QR:

Hướng dẫn thực thi pháp luật bảo vệ động vật hoang dã

Những câu hỏi thường gặp trong công tác xử lý tội phạm về động vật hoang dã

ENV cũng khuyến khích các các cán bộ tòa án và viện kiểm sát liên hệ trực tiếp với Phòng Chính sách và Pháp luật của ENV theo số điện thoại **0865.242.882** để được hỗ trợ kịp thời về các văn bản quy phạm pháp luật và quy định liên quan đến ĐVHD.

CHẤM DỨT HOẠT ĐỘNG NUÔI NHỐT GẤU!

Chính quyền địa phương có thể thực hiện **6** HOẠT ĐỘNG SAU để chấm dứt tình trạng nuôi nhốt gấu trên địa bàn:

1 VẬN ĐỘNG CHỦ NUÔI chuyển giao gấu cho Nhà nước

4 TRUY CỨU trách nhiệm hình sự và ÁP DỤNG HÌNH PHẠT NGHIÊM KHẮC đối với những vi phạm nghiêm trọng

2 TĂNG CƯỜNG KIỂM TRA, GIÁM SÁT các cơ sở nuôi nhốt gấu

5 Tăng cường hiệu quả rắn đe bằng cách phát hiện, BẮT GIỮ VÀ XỬ LÝ HÌNH SỰ các đối tượng vi phạm

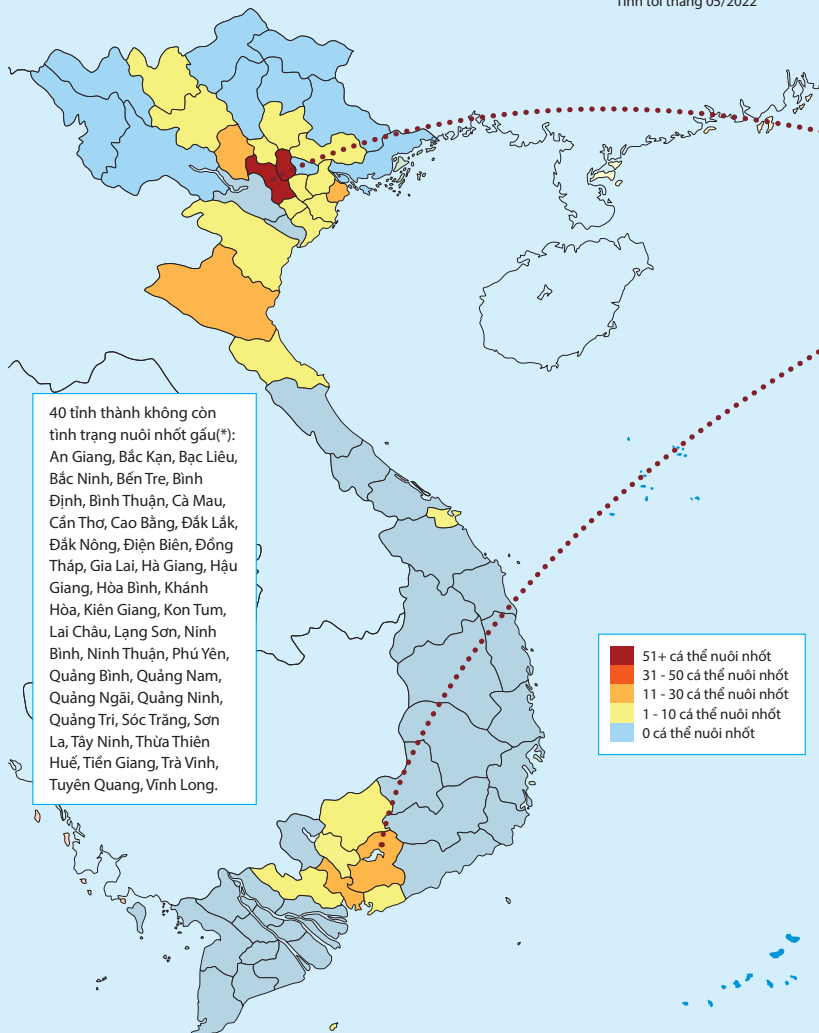
3 XỬ LÝ KỊP THỜI khi phát hiện dấu hiệu vi phạm hoặc có tình trạng nuôi nhốt gấu trái phép tại các cơ sở

6 NGHIÊM CẤM KHAI THÁC, QUẢNG CÁO và BUÔN BÁN mật gấu; vận động người dân sử dụng các loại thảo dược thay thế hay y học hiện đại để chữa bệnh

40 TỈNH THÀNH KHÔNG CÒN TÌNH TRẠNG NUÔI NHỐT GẤU*

Tính tới tháng 05/2022

HÀ NỘI VÀ ĐỒNG NAI ĐANG LÀ 2 "ĐIỂM NÓNG" VỀ NUÔI NHỐT GẤU Ở VIỆT NAM

Hà Nội

149 cá thể gấu nuôi ở 27 cơ sở

Đồng Nai

28 cá thể gấu nuôi ở 12 cơ sở

ĐỊA PHƯƠNG NÀO SẼ VỀ CUỐI TRONG "CUỘC ĐUA" CHẤM DỨT HOẠT ĐỘNG NUÔI NHỐT GẤU?

*Bao gồm 6 tỉnh không có gấu nuôi nhốt trước đó và 10 tỉnh có gấu tại các khu du lịch hoặc sở thú tư nhân

CÔNG TÁC GIÁM ĐỊNH LOÀI

NHỮNG ĐIỀU CẦN BIẾT

Theo quy định hiện hành của pháp luật, hoạt động giám định các cá thể ĐVHD hoặc mẫu vật ĐVHD bị tịch thu được cơ quan có chức năng giám định tư pháp thực hiện là một thủ tục cần thiết mà các cơ quan chức năng phải thực hiện trong quá trình xử lý các vụ việc vi phạm liên quan đến ĐVHD (đặc biệt là trong các vụ việc có dấu hiệu hình sự).

Ai có thẩm quyền giám định ĐVHD?

Ở Việt Nam, chỉ có một số cơ quan, tổ chức nhất định được công nhận chức năng giám định tư pháp đối với ĐVHD. Theo Luật Giám định tư pháp năm 2012 (sửa đổi, bổ sung năm 2018 và năm 2020), các tổ chức giám định tư pháp công lập bao gồm: Viện khoa học hình sự thuộc Bộ Công an; Phòng kỹ thuật hình sự thuộc Công an cấp tỉnh; Phòng giám định kỹ thuật hình sự thuộc Bộ Quốc phòng và một số tổ chức giám định tư pháp khác chuyên về pháp y và pháp y tâm thần.

Ngoài ra, hàng năm các bộ, ngành và Ủy ban nhân dân cấp tỉnh cũng lựa chọn, lập và công bố danh sách một số tổ chức và chuyên gia giám định tư pháp có chuyên môn phù hợp để thực hiện yêu cầu giám định trong một số lĩnh vực cụ thể. Trong các trường hợp đặc biệt, các cá nhân, tổ chức chuyên môn có đủ điều kiện nhưng không có tên trong danh sách đã công bố vẫn có thể được trưng cầu để thực hiện giám định nhưng phải nêu rõ lý do.

Theo Nghị định số 06/2019/NĐ-CP về quản lý thực vật rừng, động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm và thực thi Công ước về buôn bán quốc tế các loài động vật, thực vật hoang dã nguy cấp (sửa đổi, bổ sung bởi Nghị định 84/2021/NĐ-CP), Cơ quan khoa học CITES Việt Nam là cơ quan giám định mẫu vật CITES. Theo đó, Quyết định số 2249/QĐ-BNN-TCLN ngày 17/6/2020 của Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn đã chỉ định bốn cơ quan là Cơ quan khoa học CITES Việt Nam, hai trong số đó có chuyên môn để giám định ĐVHD là **Viện Sinh thái Tài nguyên và Sinh vật** (lĩnh vực Động vật và Thủy sinh vật) và **Viện Nghiên cứu Hải sản** (lĩnh vực Thủy sinh vật).

Từ góc độ chuyên môn, ENV khuyến khích các cơ quan chức năng liên quan, nếu có thể, nên gửi yêu cầu giám định loài đến Viện Sinh thái Tài nguyên và Sinh vật hoặc Viện Nghiên cứu Hải sản trong mọi vụ việc liên quan đến ĐVHD.

Nếu có bất kỳ thắc mắc hoặc khó khăn nào khi liên hệ với các cơ quan nêu trên, vui lòng liên hệ đến ENV để được hỗ trợ.

Quy trình giám định loài ĐVHD diễn ra như thế nào?

Hiện nay vẫn chưa có tiêu chuẩn cụ thể nào về giám định loài ĐVHD được quy định trong pháp luật hiện hành. Tuy nhiên, hai phương thức giám định loài đã được các Cơ quan Khoa học CITES sử dụng là giám định hình thái và phân tích ADN. Thông thường, giám định hình thái được các cơ quan giám định thực hiện trước tiên. Nếu thông qua giám định hình thái đã có thể xác định được loài thì không cần thiết phải thực hiện phân tích ADN. Giám định hình thái có thể được thực hiện thông qua tiếp xúc trực tiếp với cá thể động vật hoặc sản phẩm của chúng, hoặc gián tiếp thông qua hình ảnh được các cơ quan chức năng có liên quan gửi đến, đặc biệt là đối với trường hợp động vật còn sống. Khi không thể đưa ra kết luận giám định loài thông qua phương thức giám định hình thái như trường hợp giám định các sản phẩm của ĐVHD (ví dụ: sừng tê giác, ngà voi và vảy tê tê) thì sẽ cần phải thực hiện phân tích ADN. Phân tích ADN sẽ có chi phí cao hơn và mất nhiều thời gian hơn để có kết quả (thường là hai tuần).

Có những chi phí nào liên quan đến giám định loài ĐVHD?

Thông thường, chi phí cho giám định hình thái là 1.500.000 đồng/vụ (với vụ việc chỉ có một loài là loài thuộc các lớp thú, chim, bò sát, không kể số lượng mẫu vật cần giám định). Trường hợp vụ việc có nhiều hơn một loài, chi phí 1.500.000 đồng sẽ được tính thêm cho mỗi loài phát sinh, bởi mỗi loài đòi hỏi những chuyên gia có chuyên môn khác nhau.

Đối với phân tích ADN, chi phí giám định hiện nay là 4.685.000 đồng/mẫu vật. Trong trường hợp có số lượng lớn mẫu vật giống nhau cần giám định, mức phí cho mỗi mẫu vật có thể được giảm bớt. Chi phí phân tích ADN chủ yếu được dùng để chi trả cho các hóa chất được sử dụng trong quá trình giám định. Nếu cần trưng cầu giám định bằng phương pháp phân tích ADN, các cơ quan chức năng vui lòng liên hệ trực tiếp với cơ quan giám định để biết thêm thông tin cập nhật về chi phí và mức giảm (nếu có).

Lưu ý: Các cơ quan chức năng liên quan nên bổ sung chi phí phù hợp cho giám định loài ĐVHD vào dự toán ngân sách hàng năm của đơn vị để tránh tình trạng chậm trễ trong công tác xử lý vi phạm về ĐVHD do thiếu hoặc không có ngân sách.

QUY ĐỊNH MỚI VỀ QUẢN LÝ VÀ XỬ LÝ VI PHẠM HÀNH CHÍNH LIÊN QUAN ĐẾN ĐVHD GÓP PHẦN NÂNG CAO HIỆU QUẢ BẢO VỆ ĐVHD Ở VIỆT NAM

Ngày 22/9/2021, Chính phủ ban hành Nghị định số 84/2021/NĐ-CP sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị định số 06/2019/NĐ-CP về quản lý thực vật rừng, động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm và thực thi Công ước về buôn bán quốc tế các loài động vật, thực vật hoang dã nguy cấp (CITES) (sau đây gọi tắt là “Nghị định 84”), có hiệu lực kể từ ngày 30/11/2021. Ngày 10/01/2022, Chính phủ cũng ban hành Nghị định số 07/2022/NĐ-CP sửa đổi, bổ sung một số điều của các Nghị định về xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực lâm nghiệp; bảo vệ và kiểm dịch thực vật; thú y; chăn nuôi (sau đây gọi tắt là “Nghị định 07”), có hiệu lực tại thời điểm ban hành. Việc ban hành hai Nghị định này đã tháo gỡ một số vướng mắc của các quy định trước đây, trong đó nổi bật là các điểm mới sau đây:

Một số định nghĩa đã được bổ sung hoặc sửa đổi để góp phần giải quyết các khó khăn trong quá trình thực thi các Nghị định trước đây. Cụ thể, Nghị định 84 đã lần đầu tiên đưa ra khái niệm “động vật hoang dã, thực vật hoang dã”, bao gồm toàn bộ các loài thuộc Danh mục thực vật rừng, động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm cũng như các loài động vật rừng thông thường và loài động vật trên cạn khác thuộc lớp chim, thú, bò sát, lưỡng cư (trừ 27 loài không thuộc đối tượng quản lý theo Quyết định số 4737/QĐ-BNN-TCLN của Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn ban hành ngày 02/12/2021). Quy định này cùng với việc bổ sung các hành vi có thể bị xử phạt vi phạm hành chính liên quan đến ĐVHD theo Nghị định 07 đã mở rộng đáng kể phạm vi bảo vệ đến gần như tất cả các loài ĐVHD, bao gồm cả các loài thuộc Phụ lục III CITES, các loài chim di cư, và hầu hết các loài động vật trên cạn.

**THEO QUY ĐỊNH PHÁP LUẬT HIỆN HÀNH:
ĐỘNG VẬT HOANG DÃ BAO GỒM TOÀN BỘ
CÁC LOÀI THUỘC DANH MỤC THỰC VẬT RỪNG,
ĐỘNG VẬT RỪNG NGUY CẤP, QUÝ, HIẾM CŨNG
NHƯ CÁC LOÀI ĐỘNG VẬT RỪNG THÔNG
THƯỜNG VÀ ĐỘNG VẬT TRÊN CẠN KHÁC
THUỘC LỚP CHIM, THÚ, BÒ SÁT, LƯỠNG CƯ.**

Ngoài ra, định nghĩa “không vì mục đích thương mại” cũng được mở rộng, bổ sung thêm 3 hoạt động là nhân nuôi bảo tồn, nuôi làm cảnh và cứu hộ. Điều này có nghĩa là mọi hoạt động gây nuôi

“không vì mục đích thương mại” giờ đây sẽ chịu sự điều chỉnh của một nghị định duy nhất – Nghị định 06/2019/NĐ-CP (sửa đổi, bổ sung bởi Nghị định 84). Các điểm mới này được kỳ vọng sẽ giải quyết các “lỗ hổng” trong quản lý hoạt động nuôi ĐVHD làm cảnh - một trào lưu mới nổi ở Việt Nam.

Kể từ ngày 30/5/2022, bất kỳ ai nuôi giữ ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm, ngay cả khi chỉ nuôi để làm cảnh hoặc nuôi vì các mục đích phi thương mại khác đều phải đảm bảo đã đăng ký mã số cơ sở và chứng minh nguồn gốc hợp pháp của động vật, có chuồng trại phù hợp với đặc tính sinh trưởng của loài nuôi và có biện pháp đảm bảo an toàn cho người và vật nuôi, vệ sinh môi trường, cũng như phòng ngừa dịch bệnh. Cũng từ thời điểm này, mọi trường hợp vi phạm sẽ đều bị xử lý dù ĐVHD đang được nuôi có nguồn gốc hợp pháp.

Đối với các loài ĐVHD nguy cấp thuộc Phụ lục CITES và các loài động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm được quy định tại Nghị định 06/2019/NĐ-CP (sửa đổi, bổ sung bởi Nghị định 84), các cơ sở khi lần đầu tiên đăng ký nuôi các loài này sẽ cần phải có xác nhận bằng văn bản của Cơ quan khoa học CITES Việt Nam về việc hoạt động nuôi không ảnh hưởng tiêu cực đến quần thể loài trong tự nhiên.

Nghị định 84 cũng quy định trình tự, thủ tục xin xác nhận bằng văn bản của Cơ quan khoa học CITES Việt Nam. Mặc dù cách tiếp cận mới này đặt ra yêu cầu từng cơ sở đều phải thực hiện thủ tục xin xác nhận từ Cơ quan Khoa học CITES Việt Nam, ENV vẫn cho rằng việc ban hành một danh mục các loài phù hợp để gây nuôi và được phép đăng ký nuôi sẽ giảm bớt các thủ tục hành chính cho chủ cơ sở nuôi và sẽ đem lại hiệu quả cao hơn cho công tác quản lý.

Bên cạnh đó, Nghị định 84 cũng mở rộng Danh mục thực vật rừng, động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm lên đến 186 loài ĐVHD, bao gồm hai loài mới được đưa vào nhóm IB là chồn bay (*Galeopterus variegatus*) và khướu konkakin (*Ianthocincla konkakinensis*) và năm loài mới ở nhóm IIB là dơi ngựa bé (*Pteropus hypomelanus*), lửng lợn (*Arctonyx collaris*), cheo cheo lưng bạc (*Tragulus versicolor*), tắc kè hoa (*Gecko gecko*) và lửng chó (*Nyctereutes procyonoides*). Bên cạnh đó, 11 loài cũng đã được chuyển từ nhóm IIB lên nhóm IB để

có cấp độ bảo vệ cao hơn. Tên Việt Nam, tên khoa học của nhiều loài cũng đã được sửa đổi để phù hợp hơn với công ước quốc tế.

Ngoài ra, nhiều hạn chế trong các quy định trước đây về xử phạt hành chính đối với các vi phạm liên quan đến ĐVHD đã được giải quyết. Nghị định 07 đã quy định rõ hơn về hành vi quảng cáo để kinh doanh thực vật rừng, động vật rừng và sản phẩm của chúng (mức phạt từ 1-1.5 triệu đồng), theo đó quy định này giờ đây chỉ được áp dụng đối với những loài không thuộc Phụ lục III Luật Đầu tư. Với trường hợp quảng cáo các loài thuộc Phụ lục III Luật Đầu tư, đối tượng sẽ bị xử lý theo quy định về quảng cáo hàng hóa cấm kinh doanh theo khoản 2, Điều 33 Nghị định 38/2021/NĐ-CP quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực văn hóa và quảng cáo (mức phạt từ 70-100 triệu đồng).

Nghị định 07 cũng đã quy định rõ trường hợp “tàng trữ lâm sản trái pháp luật” mà tang vật là động vật còn sống thì sẽ xử phạt về hành vi “nuôi, nhốt động vật rừng trái quy định”. Quy định này đã giải quyết được bất cập trước đây khi các đối tượng tàng trữ động vật sống lợi dụng quy định về hành vi “tàng trữ lâm sản trái pháp luật” để chỉ bị xử phạt ở mức thấp hơn thay vì mức phạt đối với hành vi “nuôi, nhốt động vật rừng trái quy định”.

Hơn nữa, kể từ ngày 10/01/2022, phạm vi xử phạt hành chính trong lĩnh vực lâm nghiệp đã được mở rộng và bao gồm cả hành vi xuất khẩu, nhập khẩu lâm sản trái pháp luật. Một số quy định xử lý các vi phạm về quản lý hồ sơ lâm sản cũng đã được sửa đổi, bổ sung.

Những điểm mới này đã góp phần xây dựng một khuôn khổ pháp lý toàn diện hơn về quản lý ĐVHD, hứa hẹn sẽ bảo vệ tốt hơn các loài ĐVHD với các quy định rõ ràng, đảm bảo hiệu quả thực thi trên thực tế.

Để biết thêm về những thay đổi của Nghị định 84, vui lòng xem tại đây:

Để biết thêm về những thay đổi của Nghị định 07, vui lòng xem tại đây:

NHỮNG THÀNH TÍCH NỔI BẬT

TRONG CÔNG TÁC XỬ LÝ TỘI PHẠM VỀ ĐỘNG VẬT HOANG DÃ ĐƯỢC GHI NHẬN TRONG 3 THÁNG ĐẦU NĂM 2022

Viện kiểm sát nhân dân và Tòa án nhân dân quận Đống Đa (thành phố Hà Nội)

Đã đề xuất và tuyên phạt 2 đối tượng vận chuyển trái phép 17 cá thể rùa hộp trán vàng miền Trung (*Cuora bourreti*) lần lượt là 11 năm 6 tháng tù và 10 năm 6 tháng tù vào ngày 28/3/2022. Đây là những mức phạt nghiêm khắc nhất từng được áp dụng đối với tội phạm liên quan đến rùa hoang dã tại Việt Nam.

Viện kiểm sát nhân dân và Tòa án nhân dân quận Nam Từ Liêm (thành phố Hà Nội)

Đã đề xuất và áp dụng những hình phạt nghiêm khắc lần lượt là 13 tháng tù và 9 tháng tù đối với 2 đối tượng thường xuyên quảng cáo, buôn bán ĐVHD trên Internet bị phát hiện tàng trữ, buôn bán trái phép 93 móng gấu ngựa (*Ursus thibetanus*). Bản án nghiêm khắc này, đặc biệt là hình phạt 9 tháng tù cho đối tượng buôn bán trái phép 3 móng gấu, là một trong những hình phạt nghiêm khắc nhất đối với tội phạm liên quan tới móng gấu tại Việt Nam.

Tòa án nhân dân cấp cao tại Đà Nẵng

Đã kịp thời xem xét theo thủ tục giám đốc thẩm, hủy bản án của cấp sơ thẩm và phúc thẩm để yêu cầu xét xử lại vụ án chủ cơ sở nuôi ĐVHD buôn bán trái phép 5 cá thể tê tê Java (*Manis javanica*), từ đó, đối tượng này đã bị xét xử lại và bị tuyên phạt 2 năm 9 tháng tù vào ngày 11/01/2022 (thay vì án treo trước đó). Đây cũng là một trong những vụ án đầu tiên xử lý thành công chủ cơ sở nuôi có hành vi buôn bán ĐVHD trái phép.

Thời gian qua, Việt Nam đã và đang tiếp tục nỗ lực trong công tác xử lý tội phạm về ĐVHD. Dưới đây là một số thành tích nổi bật của các cơ quan chức năng được ENV ghi nhận trong công tác phát hiện, bắt giữ và xử lý các đối tượng vi phạm pháp luật về ĐVHD nhằm thể hiện quan điểm "không khoan nhượng" với tội phạm về ĐVHD, góp phần quan trọng trong nỗ lực đẩy lùi loại hình tội phạm này:

Viện kiểm sát nhân dân và Tòa án nhân dân tỉnh Lai Châu

Đã truy tố hiệu quả và tuyên phạt từ 1 năm 3 tháng đến 3 năm tù đối với 4 đối tượng buôn bán trái phép 2 cá thể gấu ngựa (*Ursus thibetanus*) và nhiều sản phẩm khác từ gấu tại phiên tòa lưu động được tổ chức ngày 18/12/2021. Việc sử dụng phiên tòa lưu động và những hình phạt nghiêm khắc không chỉ góp phần nâng cao nhận thức của người dân về rủi ro khi thực hiện tội phạm về ĐVHD mà còn đóng góp rất lớn vào nỗ lực của Việt Nam nhằm chấm dứt tình trạng nuôi nhốt và buôn bán gấu trái phép.

Đội Cảnh sát điều tra tội phạm về Kinh tế và Chức vụ - Công an quận Hà Đông (thành phố Hà Nội)

Đã kịp thời hành động sau khi tiếp nhận tin báo vi phạm về ĐVHD từ người dân và bắt giữ thành công 2 đối tượng, thu giữ 2 cá thể tê tê, 2 cá thể rắn hổ chúa cùng nhiều cá thể ĐVHD khác bị buôn bán, vận chuyển trái phép trong khoảng thời gian ngắn từ ngày 27/12/2021 đến ngày 12/1/2022. Đây là tấm gương cho các cơ quan thực thi pháp luật khác trên cả nước noi theo, một minh chứng cho thấy hành động kịp thời và kiên quyết phản hồi thông tin từ người dân trong xử lý vi phạm về ĐVHD sẽ đem lại những hiệu quả tích cực.

Tòa án nhân dân thành phố Hà Nội

Đã tuyên phạt 14 năm tù cho đối tượng buôn bán trái phép 55 chiếc sừng tê giác với tổng khối lượng 126,7 kg vào ngày 4/12/2021. Đây là mức hình phạt nghiêm khắc nhất với tội phạm về ĐVHD từ trước đến nay, là dấu mốc quan trọng trong nỗ lực ngăn chặn hoạt động buôn bán ĐVHD trái phép tại Việt Nam.

“MẠO DANH” NGƯỜI HÙNG ĐỂ ĐƯỢC GIẢM ÁN

Khi xem xét mức hình phạt cho tội phạm nói chung và tội phạm về ĐVHD nói riêng, hội đồng xét xử sẽ cân nhắc đến các tình tiết giảm nhẹ và tăng nặng trách nhiệm hình sự của người phạm tội. Đây là một thực tiễn trong xét xử các vụ án hình sự và phù hợp với quy định của Bộ luật Hình sự 2015 (sửa đổi, bổ sung 2017 - BLHS).

Hiện nay, có 22 tình tiết giảm nhẹ trách nhiệm hình sự được quy định tại khoản 1 Điều 51 BLHS có thể được áp dụng cho người phạm tội, với các tình tiết đa dạng như “*Phạm tội trong trường hợp vượt quá giới hạn phòng vệ chính đáng*”, “*Người phạm tội là phụ nữ có thai*” hoặc “*Người phạm tội là người có thành tích xuất sắc trong sản xuất, chiến đấu, học tập hoặc công tác*”. Theo khoản 1, Điều 54 của BLHS, khi người phạm tội có ít nhất hai tình tiết giảm nhẹ trong số các tình tiết được quy định tại khoản 1 Điều 51, Tòa án có thể quyết định một hình phạt dưới mức thấp nhất của khung hình phạt được áp dụng nhưng phải trong khung hình phạt liền kề nhẹ hơn của điều luật đó.

Chính vì vậy, khi những hình phạt nghiêm khắc được đưa ra thì nhiều đối tượng đã tìm mọi cách để có được nhiều tình tiết giảm nhẹ với hy vọng bản án được giảm xuống mức nhẹ nhất. Nổi lên trong các vụ án về ĐVHD gần đây là việc một số bị cáo có bằng chứng cho thấy bản thân đã “cứu người đuối nước”. Tình tiết này sau đó cũng được sử dụng là tình tiết giảm nhẹ trách nhiệm hình sự do “*Người phạm tội đã lập công chuộc tội*”.

Hội đồng Thẩm phán của Tòa án nhân dân tối cao đã làm rõ tình tiết “*Người phạm tội đã lập công chuộc tội*” phải diễn ra sau khi người phạm tội thực hiện hành vi tội phạm và trước khi người này bị đưa ra xét xử (sơ thẩm, phúc thẩm, giám đốc thẩm, tái thẩm). Khi đó, “*người phạm tội không những ăn năn hối cải, tích cực giúp đỡ các cơ quan có trách nhiệm phát hiện, điều tra tội phạm do họ thực hiện, mà họ còn có những hành động giúp đỡ các cơ quan có thẩm quyền phát hiện, ngăn chặn các tội phạm khác, tham gia phát hiện tội phạm, bắt kẻ phạm tội*”.

“Đã lập công chuộc tội” còn có thể bao gồm trường hợp người phạm tội “*có hành động thể hiện sự quên mình vì lợi ích của Nhà nước, của tập thể, quyền và lợi ích chính đáng của người khác*” như cứu hỏa hay cứu người đuối nước. Để được áp dụng tình tiết giảm nhẹ này, người phạm tội phải có văn bản khen thưởng hoặc chứng nhận từ Ủy ban nhân dân hoặc cơ quan có thẩm quyền gửi đến Tòa án nơi đang xét xử.

Chỉ tính riêng trong năm 2020, ENV đã ghi nhận ít nhất **năm** vụ án trong đó các bị cáo phạm tội về

ĐVHD được giảm nhẹ mức hình phạt do đã từng cứu người đuối nước. Nhận thấy những dấu hiệu đáng ngờ, ENV đã thử “xác minh” một trường hợp cụ thể để hiểu thêm về cách thức tình tiết này được áp dụng. Đó là trường hợp của Nguyễn Mậu Chiến – đối tượng từng cầm đầu đường dây buôn bán trái phép sản phẩm ĐVHD từ châu Phi về Việt Nam và là chủ sở hữu một trang trại nuôi hồ ở Thanh Hóa. Trong phiên tòa xét xử sơ thẩm lại đối tượng này về hành vi vận chuyển trái phép hơn 30kg sừng tê giác và hành vi tàng trữ một số cá thể, sản phẩm ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm khác, đối tượng này đã cho biết mình từng cứu một người bị đuối nước và cũng đưa ra văn bản xác nhận bởi Ủy ban nhân dân xã Cẩm Tú, huyện Cẩm Thủy, tỉnh Thanh Hóa – nơi được cho là địa điểm diễn ra vụ việc cứu người đuối nước của Nguyễn Mậu Chiến. Tuy nhiên, qua xác minh bằng văn bản với Ủy ban nhân dân xã Cẩm Tú, ENV đã nhận được phản hồi bằng văn bản từ phía Ủy ban về việc **không xảy ra vụ đuối nước nào và cũng không có trường hợp cứu người đuối nước trên địa bàn xã Cẩm Tú trong năm 2020!** Mặc dù vậy, sau phiên tòa xét xử sơ thẩm, đối tượng Nguyễn Mậu Chiến vẫn chỉ phải nhận mức án 23 tháng tù giam về tội “tàng trữ hàng cấm” và “vận chuyển hàng cấm” theo khoản 1 Điều 155 Bộ luật Hình sự năm 1999 (sửa đổi bổ sung 2009), một phần là nhờ câu chuyện cứu người đuối nước được “thêu dệt” thành công kể trên.

Điều 15 Bộ luật Tố tụng Hình sự năm 2015 đã quy định rõ như sau: “*Trong phạm vi nhiệm vụ, quyền hạn của mình, cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng phải áp dụng các biện pháp hợp pháp để xác định sự thật của vụ án một cách khách quan, toàn diện và đầy đủ, làm rõ chứng cứ xác định có tội và chứng cứ xác định vô tội, tình tiết tăng nặng và tình tiết giảm nhẹ trách nhiệm hình sự của người bị buộc tội*”. Từ vụ việc của đối tượng Nguyễn Mậu Chiến, ENV nhận thấy việc xác minh tình tiết “*Người phạm tội đã lập công chuộc tội*” không hề khó khăn. ENV khuyến nghị các cơ quan tiến hành tố tụng hết sức cẩn trọng trong các vụ án về tội phạm ĐVHD và thực thi trách nhiệm xác định tính chính xác của những tình tiết giảm nhẹ trách nhiệm hình sự được đưa ra trước khi quyết định mức hình phạt cho tội phạm về ĐVHD nói riêng và tất cả các loại tội phạm nói chung. Biện pháp này nhằm đảm bảo các “chiêu trò” nói trên của những kẻ phạm tội sẽ không thể tái diễn, và không thể gây ảnh hưởng nghiêm trọng đến phán quyết của Hội đồng xét xử cũng như việc tuân thủ các nguyên tắc xử lý đã quy định tại Điều 3 BLHS. Nói một cách đơn giản, việc xác minh thận trọng cũng sẽ giảm bớt số lượng những kẻ “mạo danh” người hùng để thoát khỏi sự trừng trị nghiêm khắc của pháp luật.

HÃY KÊU GỌI NGƯỜI DÂN KHÔNG MUA ĐỘNG VẬT HOANG DÃ ĐỂ GIẢI CỨU!

Các cơ quan chức năng địa phương nên tích cực tuyên truyền, khuyến khích người dân liên lạc với các cơ quan này khi phát hiện hành vi buôn bán ĐVHD còn sống thay vì mua chúng để giải cứu. Thời gian qua, ENV đã ghi nhận số lượng động vật còn sống được người dân tự nguyện chuyển giao gia tăng đáng kể. Chỉ riêng trong năm 2021, hơn 389 cá thể động vật đã được chuyển giao sau khi được người dân “giải cứu”.

Vẫn biết mua động vật để giải cứu là xuất phát từ sự thiện tâm nhưng hành động này đang để lại hậu quả nghiêm trọng vì đã vô tình khuyến khích tình trạng săn bắt và buôn bán ĐVHD. Chính hành vi mua ĐVHD để giải cứu đã vô tình kích thích những kẻ khai thác và buôn bán tiếp tục săn bắt ĐVHD trái phép từ tự nhiên để bán cho người “giải cứu”.

Các cơ quan kiểm lâm nên:

1. Tuyên truyền, giáo dục những người chuyển giao ĐVHD không nên tiếp tục mua ĐVHD để giải cứu vì hành động này đang gián tiếp tiếp tay cho hoạt động khai thác và buôn bán ĐVHD trái phép
2. Lan truyền thông điệp này trên các phương tiện truyền thông và nhờ đến sự hỗ trợ của các cơ quan báo chí để thay đổi nhận thức của người dân.
3. Yêu cầu phóng viên và người dân kịp thời thông báo đến các cơ quan chức năng nếu phát hiện ĐVHD còn sống bị buôn bán.
4. Nhanh chóng kiểm tra và tịch thu ĐVHD sau khi được người dân thông báo.

HỎI & ĐÁP CÙNG ENV:

MUA ĐỘNG VẬT HOANG DÃ ĐỂ “GIẢI CỨU”?

Người dân nên làm gì khi phát hiện động vật sống?

Rất đơn giản! Chúng ta chỉ cần liên hệ với cơ quan chức năng địa phương để tịch thu cá thể ĐVHD.

Nếu cá thể ĐVHD biến mất trước khi cơ quan chức năng xuất hiện thì phải giải quyết thế nào?

Trường hợp này hoàn toàn có thể xảy ra. Nhưng ít nhất chúng ta đã thông báo đến cơ quan chức năng và không phải chịu trách nhiệm đối với những vi phạm về ĐVHD có thể phát sinh liên quan tới cá thể ĐVHD đó. Bạn cũng có thể liên lạc đến Đường dây nóng bảo vệ ĐVHD 1800-1522 của ENV và chúng tôi sẽ tích cực hỗ trợ để phát hiện và tịch thu cá thể ĐVHD.

Nếu cơ quan chức năng phản ứng quá chậm, tôi có nên hành động để cứu lấy cá thể ĐVHD?

Trong mọi trường hợp, chúng ta không nên mua ĐVHD để giải cứu vì khi bạn mua một cá thể cu li, đối tượng săn bắt cá thể cu li này sẽ thu được lợi nhuận và thôi thúc họ tiếp tục săn bắt thêm nhiều cá thể cu li nữa. Như vậy, chúng ta đang giải cứu 1 cá thể ĐVHD nhưng lại gián tiếp hại nhiều cá thể khác.

Tôi đã hiểu. Hãy để các cơ quan chức năng thực thi nhiệm vụ của họ. Khi cơ quan chức năng tịch thu cá thể ĐVHD, những kẻ săn bắt, buôn bán trái phép sẽ không tiếp tục thu được lợi nhuận và hoạt động buôn bán sẽ bị xóa bỏ.

Cảm ơn vì sự hợp tác và mỗi chúng ta hãy là một công dân tốt!

**BÁO CÁO
VI PHẠM VỀ ĐVHD ĐẾN
ĐƯỜNG DÂY NÓNG
18001522**

KẾT QUẢ XỬ LÝ VI PHẠM VỀ ĐỘNG VẬT HOANG DÃ: THÁNG 1 – 3/2022

Phòng Bảo vệ động vật hoang dã của ENV tiếp nhận trung bình **8** cuộc gọi thông báo dấu hiệu vi phạm về ĐVHD từ người dân mỗi ngày. Sau khi tiếp nhận thông tin, các cán bộ có kinh nghiệm của ENV sẽ nhanh chóng liên hệ với cơ quan chức năng có liên quan để chuyển giao thông tin vi phạm và theo dõi cũng như cập nhật kết quả xử lý cuối cùng trên Cơ sở dữ liệu vi phạm về ĐVHD của ENV. Trong trường hợp đối tượng vi phạm có hành vi quảng cáo hoặc buôn bán ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm, ENV sẽ phối hợp và hỗ trợ các cơ quan chức năng để xác minh, bắt giữ đối tượng và xử lý vi phạm theo đúng quy định của pháp luật.

Trong Quý đầu tiên năm 2022, Cơ sở dữ liệu vi phạm về ĐVHD của ENV đã ghi nhận tổng số **808** vụ vi phạm, trong đó có **46** vụ vận chuyển và buôn bán ĐVHD quy mô lớn, **588** vụ quảng cáo và bán lẻ ĐVHD, **164** vụ tàng trữ, nuôi nhốt ĐVHD trong đó chủ yếu là các trường hợp nuôi nhốt ĐVHD còn sống.

Theo đó, **74%** trong tổng số **472** vụ do người dân phát hiện và trực tiếp thông báo đến ENV đã được xử lý thành công. Một vụ việc được coi là xử lý thành công nếu cơ quan chức năng tịch thu được tang vật ĐVHD, đối tượng bị phát hiện, bắt giữ và xử lý nghiêm theo quy định pháp luật hoặc đối tượng tự nguyện xóa bỏ hành vi vi phạm sau khi được các cơ quan chức năng địa phương hoặc ENV khuyến cáo chấp hành pháp luật. Cũng trong quý này, với sự hỗ trợ của ENV, các cơ quan chức năng đã tịch thu hoặc tiếp nhận chuyển giao **287** cá thể ĐVHD còn sống bao gồm **24** cá thể khi, **9** cá thể gấu ngựa, **12** cá thể hổ, **81** cá thể rùa cạn và rùa nước ngọt, cũng như nhiều loài ĐVHD khác.

Ngoài ra, có **482** quảng cáo ĐVHD trên mạng xã hội đã được xử lý nhờ có sự can thiệp kịp thời của các cơ quan chức năng, sự phối hợp của các trang thông tin điện tử hoặc mạng xã hội trong việc gỡ bỏ các quảng cáo vi phạm cũng như việc các đối tượng tự nguyện xóa bỏ sau khi được ENV khuyến cáo chấp hành pháp luật.

Cũng trong 3 tháng đầu năm 2022, có **22** hội, nhóm buôn bán ĐVHD trên internet với **61.508** thành viên đã bị xóa bỏ.

ENV trân trọng cảm ơn sự hợp tác của các cơ quan chức năng, chi cục kiểm lâm các địa phương và đặc biệt là cộng đồng vì đã đồng hành cùng ENV trong nỗ lực bảo vệ ĐVHD, góp phần thực hiện cam kết của Việt Nam trong công tác bảo vệ đa dạng sinh học.

SỐ LIỆU VI PHẠM VỀ ĐVHD: Từ ngày 01/01/2022 đến 31/3/2022

Loại vi phạm	Tháng 1 – 3/ 2022	Trong năm 2021	Giai đoạn 2005 - tháng 6/2021
Tổng số vụ ^[1]	808	3.703	22.829
Tổng số vi phạm	1.631	9.847	61.441
Buôn lậu/vận chuyển/buôn bán lớn ĐVHD	46	182	2.405
Buôn bán và quảng cáo ĐVHD	588	2.594	13.672
Tàng trữ/nuôi nhốt ĐVHD	164	962	6.413
Săn bắt/Khác	29	178	619
Tỷ lệ xử lý thành công ^{[2][3]}	69%	75%	Không đánh giá

[1] Một số vụ được ghi nhận trong cơ sở dữ liệu vi phạm về ĐVHD của ENV sau khi xác minh thông tin đã được xác định không phải là vi phạm và do đó tổng số vụ có thể khác so với tổng vi phạm được ghi nhận theo từng hành vi vi phạm (ví dụ: Tàng trữ, vận chuyển ĐVHD)

[2] Tổng số vụ được xử lý thành công bao gồm cả những vụ do người dân thông báo và những vụ việc được phát hiện, xử lý trong các chiến dịch nâng cao hiệu quả thực thi pháp luật về ĐVHD được ENV trực tiếp thực hiện. Số vụ xử lý thành công cũng bao gồm tất cả những vụ xử lý thành công trong giai đoạn báo cáo và cả những vụ việc xảy ra trong giai đoạn trước nhưng có kết quả xử lý thành công trong giai đoạn này.

[3] ENV chỉ bắt đầu thống kê các vụ được xử lý thành công từ năm 2014

TRUNG TÂM GIÁO DỤC THIÊN NHIÊN

Được thành lập năm 2000, Trung tâm Giáo dục Thiên nhiên (ENV) là một trong những tổ chức đầu tiên tại Việt Nam chuyên sâu về lĩnh vực bảo tồn thiên nhiên và bảo vệ môi trường. ENV đấu tranh chống nạn buôn bán trái phép ĐVHD và hướng tới mục tiêu nâng cao nhận thức của cộng đồng về sự cần thiết phải bảo vệ thiên nhiên và các loài ĐVHD. Bằng các chiến lược mang tính sáng tạo và đổi mới, ENV mong muốn từng bước thay đổi thái độ và hành vi của cộng đồng, giảm thiểu nhu cầu tiêu thụ các sản phẩm từ ĐVHD. Bên cạnh đó, ENV cũng phối hợp chặt chẽ với các cơ quan chức năng nhằm tăng cường thể chế, chính sách và trực tiếp hỗ trợ các nỗ lực thực thi pháp luật trong công cuộc bảo vệ các loài ĐVHD đang bị đe dọa tại Việt Nam, trong khu vực và trên toàn thế giới.

LĨNH VỰC HOẠT ĐỘNG CỦA ENV

Từ năm 2007, ENV tập trung vào ba lĩnh vực trọng tâm mang tính chiến lược nhằm ngăn chặn nạn buôn bán ĐVHD trái phép bao gồm:

- Phối hợp chặt chẽ với các nhà hoạch định chính sách để tăng cường thể chế, khắc phục các lỗ hổng pháp luật, phát triển các chính sách hiệu quả và thúc đẩy quá trình ra quyết định có liên quan tới vấn đề bảo vệ ĐVHD.
- Tăng cường thực thi pháp luật thông qua việc hỗ trợ trực tiếp các cơ quan chức năng và khuyến khích sự tham gia tích cực của cộng đồng cùng chung tay ngăn chặn nạn buôn bán ĐVHD trái phép.
- Giảm thiểu nhu cầu tiêu thụ các sản phẩm từ ĐVHD thông qua các chiến dịch dài hạn nhằm thay đổi thái độ và hành vi của cộng đồng.

CÁC NHÀ TÀI TRỢ CHÍNH:

TRUNG TÂM GIÁO DỤC THIÊN NHIÊN

Địa chỉ: Phòng 1701 (Tầng 17), tòa nhà 17T5,
Hoàng Đạo Thúy, Hà Nội
Điện thoại: 024 6 28 15424
Fax: 024 6 28 15423
Email: env@fpt.vn
Website: www.thiennhien.org

ENV hành động vì động vật hoang dã

Trung tâm Giáo dục Thiên nhiên

env.hanhdongvidongvathoangda